

BÁTHORY ISTVÁN KÖNYVÉSZETÉHEZ.

Közli : SZÁDECZKY LAJOS.

Báthory István történetével foglalkozván, a krakkai herceg Czartoryski könyvtárban följegyeztem magamnak amaz egykorú munkák czimeit, melyek Báthory István történetére vonatkoznak. A Magyar Könyvszemle szerkesztője felszólítására midőn ezeket közzétenném, mindenekelőtt meg kívánom jegyezni, hogy ez a könyvsorozat teljességre egyáltalában nem tart igényt. De így is tanulságos, mert e könyvek legnagyobb része nálunk ismeretlen s jókora része olyan, mely vagy egyenesen Báthory Istvántól származik, vagy neki köszöni létrejövetelét.

Báthory teljes mértékben méltányolta a sajtó hatalmát. A történetírásnak új lendületet adott tudományszeretete. *Cromer Márton* a XVI. század elsőrangú lengyel történetírója, neki ajánlja nagy művét, *Lengyelország történetét*, mely a lengyelek eredetétől *Zsigmond Ágost* uralkodásáig terjed. 1589-diki kiadása Báthory arczképével van díszítve. Külön udvari történetírókat tartott: a magyar történetre nézve *Brutus* Mihályt, a lengyelre *Heidenstein* Reinhold, kir. titkárt, a kinek fő munkája, *Lengyelország története Zsigmond Ágost halálától 1602-ig*; s megírta Báthorynak a moszkoviták ellen viselt hadjáratai történetét, a mely németül is megjelent. Báthory *Griseldis* esküvőjéről *Zamoiski János* kancellárral is maradt ránk egy munkája. *Zamoiski János*ról írt életrajza szintén belevág Báthory történetébe.

Báthory diadalmas hadjáratai, melyeket (1577) a poroszok (*Danczka*) — majd 1579—81-ig a moszkoviták ellen viselt, egész irodalmat teremtett. Történeti munkák, röpiratok s versek jelentek meg a győzelmes hadjáratokról. A porosz hadjáratról *Lasicki* Jánosnak három könyve van felvéve sorozatunkban. Ide tartoz-

nak *Samostrzelicki* lengyelnek és *Schütz* Gáspár danczkai titkárnak munkái. A lengyel-orosz hadjáratok történetei közül első sorban érdekelhet minket *Gyulai* Pál emlékirata az 1580-iki muszka harcokról, melyben ő is részt vett a király közvetlen közelében. Kovachóczy Farkas erdélyi kancellárnak kedveskedik vele lakadalmi ajándékkul. Egyetlen példánya a gróf Teleki-család marosvásárhelyi könyvtárában őriztetik, néhány fényképpel sokszorosított példány van még róla a budapesti egyetemi és múzeumi, úgy a kolozsvári erd. múzeumi, a krakkai Jagello-könyvtárban s egy az én birtokomban.

Báthory egyik olasz hadvezére (*peditum praefectus*) a veronai *Gvagnin* Sándor, Lengyelország leírásával s a lengyel királyok genealogiájával kapcsolatosan szintén ír az 1580-iki lengyel-orosz hadjáratról. Munkáját ő is Báthorynak ajánlja. A Mircse-féle gyűjteményből birja azt egyetemi könyvtárunk.

A németül írók közül legtöbb figyelmet érdemel *Müller* Lőrincz kurlandi udv. tanácsos története, a mely a lengyel, litván, moszkovita és svéd viszonyokat tárgyalja Báthory uralkodása és hadjáratai történetével kapcsolatosan. Két német, egy svéd s egy lengyel kiadása van felvéve sorozatunkba.

De Báthory maga is egész sajtó-irodát rendezett be, mely Zamoiski nagy kancellár vezetése alatt serényen működött s gondoskodott arról, hogy a király kiadványait, rendeleteit, vagy a hadjáratról szóló jelentéseket sokszorosítsa. Egy csomó röpírat köszöni ennek létrejöttét. Az „*Edictum ser-mi Poloniae*“ s a „*De Rebus gestis Stephani I. regis Poloniae*“ cz. a. megjelent röpíratok e sajtó-irodából kerültek ki először.

Ki kell emelnem végül ama 8 röpíratot, melyek „*Zeitung*“ ezim alatt Báthory uralkodásának kimagaslóbb momentumait tárgyalják. Az első kettő, vetélytársa II. Miksa császár vál. lengyel királyról szól, miként fogadja el Bécsben (1576. márczius 23-án) a lengyel királylyá választást. Kettő *Danczka* ostromát tárgyalja. Egy *Polocko* vára bevételéről (1579. aug. 30), egy *Pleskow* ostromáról, más kettő a muszka és török harcokról szól.

A sorozatba felvettem Zamoiskira és Báthory Griseldissel való házasságára vonatkozó néhány művet is (így *Piscorevius* gratulatióit); egy pár országgyűlési aktát; *Ilosvai* Benedek ritka epithalamionját Nádasdi Tamás és a hírhedt Báthory Erzsébet esküvőjére

(1571), a melyet szintén a hg. Czartoryski-könyvtár Báthoryanai között találtam.

Végül csak azt kívánom megjegyezni, hogy a krakkai herczeg Czartoryski-könyvtárt rövidítve (Kr. hg. Cz. k.) jelzem s megjelölöm a mi a budapesti egyetemi könyvtárban is megvan.

*

(*Akt. elekcyi Stefana Batorego. Approbacya.*). My Rady Koronne stb. Działo sie tho w Andrzeiowie 1. febr. 1576. — (Aláírásokkal; lengyelül). — 2r. 91. (Kr. hg. Cz. bécsi cs. és k. levéltár.)

(*Akt. koronaeyi Stefana Batorego 1576. w Krakowie.*) My Rady Koronne stb. Litterae fidei, Datum Meggyes 10. febr. 1576. Litterae de praestito juramento. Meggyes 8. febr. 1576. Litterae confirmationis articulorum Henrico regi antea oblatorum. Meggyes 8. febr. 1576. Litterae confirmationis generalis. Meggyes 8. febr. 1576. (Aláírva: Stephanus electus rec és Mart. Berzeviceius pro-cancellar). H. n. 2r. 15 l. (Kr. hg. Cz. k. és bécsi cs. és k. levéltár. (L.: Báthory I. l. királylyá vál. 375—383 l.)

Candiani P. V. Illmo ac invicto heroi d. d. Julio, Brunsvicensium et Luneburgensium duci etc. stb. — De ingressu, et regressu *Stephani Batori* asserti regis Polonorum, ex Palatinatibus Mariemburgi, et Pomeraniae, superiori anno vi deducti ab Androiensibus (nempè Moab interpretatis) in Poloniam et Prusiam, necnon Gedani ferè recepti proditione, C. F. P. D. etc. perterrefacti autem, ac longe tunc repulsi ab urbe, et terris vicinioribus, unius consilio, discrimine, et languoribus. — Historia, ad dei gloriam. Cum descriptione quarundam literarum, Turcicarum, scitu vtilium, et necessariarum. H. és é. n. 8r. A—H-13 ív. (Kr. hg. Cz. k.)

Edictum regium Svirense ad milites. Ex quo causae suscepti in Magnum Moscouiae Ducem belli cognoscuntur. Edictum regium de supplicationibus ob captam Polotiam. Rerum post captam Polotiam contra Moscum gestarum narratio. Varsaviae. Anno Domini, MDLXXIX. 4r. A—G ív. (Kr. hg. Cz. k.)

Edictum serenissimi Poloniae regis ad milites, ex quo causae suscepti in magnum Moscouiae Ducem belli cognoscuntur. — Item edictum eiusdem de supplicationibus ob captam Polociam habendis: cum Epistola, qua Ordines et Comitata conuocantur: et rerum post captam Polociam gestarum narratione. — Hisce

adiecta sunt quedam de Magni Moscouiae Ducis genere, quod se nescio qua autoritate ab Augusto Caesare ducere iactitat. Poloniae Apud Maternum Cholinum. MDLXXX. Cum Gratia et Privilegio Caes. Maiest. 4r. A—G iv. (Kr. hg. Cz. k.)

Friesz, Wilhelm de—. Eine grausame vnd Erschröckliche Propheceyung, oder Weissagung vber Pollerland vnd Teutschland, Braband vnd Franckreich. Diese Propheceyhung ist gefunden worden in Mastrich, bey einem Gottesföchtigen Mann, nach seinem Todt, 1577. MDLXXVII. Gedruckt zu Basel bey Samuel Apiario, Anno 1577. 4r. 8 lap. (Kr. hg. Cz. k.)

[*Giulanus* (=Gyulai) Paulus]: Commentarius rerum, à *Stephano* rege, adversus magnum Moschorum ducem gestarum. Anno 1580. Claudiopoli in officina relictæ Casparis Helti. Anno 1581. 4r. 21 l. — *Az előszó kezdete*: Paulus Giulanus, m. d. Wolffgango Kovacciocio Transilvanię cancellario s. d. — *Jegyzet*: Kovachóczy lakadalmára Harinnai Farkas Farkas leányával, Katalinnal (1881. jan. 31.) írta Gyulai emlékül az 1580-diki muszka hadjárat történetét. (Egyetlen példánya a gr. Teleki-könyvtárban Marosvásárhelytt; fényképezett példány birtokomban.)

Gorscii. D. Jacobi— Orationes gratulatoriae, Apud Sere-niss: Regem Poloniae *Stephanum Batoreum*, diuersis temporibus habite, quatuor. His adiuncta est in Calce quinta, ad Illustrissimum et Magnificum, D. *Joannem Zamoscium*, Cancellarium Regni, etc. Cracoviae, Anno Domini: MDLXXXII. — *Az utolsó lapon* MDLXXXIII. 4r. A—H iv. (Kr. hg. Cz. k.)

Goslavus, (Franciscus — de Nadarice). De bello adversus Moschos ad equites polonos oratio. Sermone simplici, animo in Rempublicam optimo. Posnaniae Melchior Neringk excudebat. Anno 1578. 4r. 24 l. (Kr. hg. Cz. k.)

Gvagnin Alex. Sarmatiae Europae descriptio, quae regnum Poloniae, Lithvaniam, Samogitiam, Russiam, Massoviam, Prussiam, Pomeraniam, Livoniam et Moschoviae, Tartariaeque partem complectitur. Alex Gvagnini Veronensis, equitis aurati, peditumque praefecti. Cui supplementi loco, ea quae gesta sunt superiori anno, inter sernum regem Poloniae, et magnum ducem Moschoviae breviter adjecta sunt. Item genealogia regum Poloniae. Spirae 1581. Fol. 113 levél és index. (A címlap belsején a Báthory sárkányfogas és lengyel sasos czimer). Báthorynak dedicalva.

Krako, 1578. jun. 20. — Az első kép a lengyel királyt ábrázolja a senatusban. (A bp. egyet. könyvtárban a Mircse könyvtárából).

Gysaei, Joannis — Warshoviensis. In obitum Seremissimi ac invictiss: *Stephani* Regis Poloniae, magni ducis Litvaniae, Russiae, Masouiae, Samogitiae, Liuoniaeq; nec non Principis Transilvaniae etc. etc. Carmen Funebre quod — vix egressus pueritiam scripsit. Cracoviae, Anno Domini MDLXXXVIII. 4r. 20 lap. (K. hg. Cz. k.)

H.(eidenstein) R.(einhold) S. R. De nuptiis illustrium Joan, de *Zamoscio*, R. P. Cancellarii, et exercitt: Praefecti: Ac *Griseldis Bathorrae*, Christophori Transilvaniae principis, et Sereniss. *Stephani* Poloniae Regis fratris, filiae: Ad illustrissimum Principem Georgium Fridericum Marchionem Brandeburgen. in Prussia Ducem — Epistola. Cracoviae, in officina Lazari. Anno MDLXXXIII. 4r. A—D iv. (Kr. hg. Cz. k.)

Heidensteinii, Reinoldi — secr. regii, de bello Moscovitico Commentariorum. Lib. sex. Cracoviae, In Officina Lazari, Anno Domini MDLXXXIV. 2r. 268 lap. (Kr. hg. Cz. k.)

Heidensteini, Reinoldi — secr. regii de Bello Moscouitico quod *Stephanus* Rex Poloniae gessit, Commentariorum Libri VI. Basileae. Per Conrād Valdkirchium. MDXXCVIII. 4r. 184 lap. (Kr. hg. Cz. k.)

Heydenstein, Reinholdt — Warhaffte, gründtliche vnd eigentliche Beschreibung, des Krieges, welchen der nechstgewesene Kônig zu Polen *Stephan Batori* etc. etliche Jahr nach einander, wider den Grossfürsten in der Moschkaw *Iwan Wasilowitzen* geführet. Dadurch er das hochbedrengete Lifflandt, von des Moschkowiters vieljähriger hefftiger Verfolgung erlediget, etc. Durch Herrn — der Kron Polen Secretarium, in VI. Büchern ordentlich beschrieben: Nun mehr in Deutscher Sprache aussgangen. 1590. 4r. A—Z és a—r iv. Gedruckt zu Hörlitz, bey Ambrosio Fritsch. Im Jahre MDLXXXX. (Kr. hg. Cz. k.) *Jegyzet*: A czimlapon Báthorynak nagyon szép fametszetű, pirossal kiszinezett arczképe.

Heidensteinius Reinhold. Rerum Polonicarum ab excessu Sigismundi Augusti libri XII. Francofurti 1672, 2r. 388 l. (Kr. hg. Cz. k.; Bp. egyet. k. stb.)

Herborti a Fulstin, Joannis Faelicis — Panegyricus Illus-

trissimo viro, Joanni Zario *Zamoscio*, Reipub. Polonae Cancellario, et supremo belli Duci, Patrono suo Optimo Maximo dixtus. In-golstadii, Ex Officina Typographica Wolfgangi Ederi, Anno MDXXCV. 16r. 58 l. (Kr. hg. Cz. és Bp. egyet. kvtár.)

(*Ilosvanus*, Benedictus, Minister in Warano). Epithalamion Coniugii magnifici Domini Francisci Nadasdi, comitis CastriFerrei, et generosae dominae *Helizabeth* magnifici domini Georgii *de Bathor* filiae. (Honorabile Coniugium immaculatum). Cracoviae In Officina Matthaei Siebeneycheri. Anno Do. MDLXXI. 4r. 28 lap. (Kr. hg. Cz. k. — A czímlap belsején Nadasdi képe).

Lasicius Joannes. Clades Dantiscana anno Domini MDLXXVII, XVII. aprilis. A — polono descripta. Posnaniae Melchior Neringk. A. D. MDLXXVII. 4r. 19 l. (Kr. hg. Cz. k.)

Lasicius Joannes. Clades Dantiscanorum, anno Domini MDLXXVII, XVII. Aprilis: A—Polono descripta, et emendatius secundo edita: in qua causę belli à serenissimo Rege Poloniae *Stephano* contra Gedanenses suscepti, referentur. Accessit Satyra Joachimi *Bielscij*, in quendam maledicum Dantiscanum. Francofurti, Apud Andream Wechelum A. MDLXXVIII. 8r. 48 l. (Kr. hg. Cz. k.)

Lasitius, Johannes —. Der Dantziger Niderlag: Welche geschehen im Jar Christi, MDLXXVII. Den XVII. Tag Aprilis. Erstlich dem E. Wolgebornen H. Herrn Johann Zborowskÿ, Castelan zu Gnisen, etc. In Lateinischer sprach zugeschrieben von —. Jetzt aber dem E. Ehrnuesten, Hoch vnd Weitberümbten Herrn Leonhardt Thurneisser zum Thurn, Churfürstlichen Brandenburgischen bestalten Leibs Medico, Zu Ehren, vnd gantzer Teuscher Nation zum wolgefallen trewlich verdeutscht. MDLXXVIII. 4r. 44 l. (Mellékelve: Ein Prophetey vom Untergang der stat Dantzig, van Joh. Dantisco, des poln. Königes Sigismundi secretario, der auch nochmals Bischoff zu Warmia gewesen, im Jar Chr. 1530. beschriben. 2 lap.) (Kr. hg. Cz. k.)

Laternae, Martini—. Oratio in exequias Funeris, divi *Stephani* primi, Polonorum regis laudatissimi. — Societatis Jesu, S. Theologie Doctoris. Cracoviae, Typis Andreae Petricovii. Anno Dni, MDLXXXVIII. 4r. A—G iv. (Kr. hg. Cz. k.)

Müller Laurentius —. Polnische, Liffländische, Moschowiterische, Schwedische vnd andere Historien, so sich vnter diesem

jetzigem König zu Polen zugetragen, Das ist, Kurtze vnd warhafft Beschreibung welcher massen dieser jetzt regierender König in Polen, *Stephanus* dess namens der Erste, zum Regiment kommen, was für Krieg er geführt, vnd wie er dieselben geendiget, Was sich zu seiner zeit biss daher begeben, vnd auff den Reichstagen zu vnterschiedlichen mahlen abgehandelt, vnd was von den Türeken vnd Moschowiter für Werbungen vnd andere Anschläge fůrgelauffen: Vnd was jetzund für ein zustand in Liffland, Polen, Litawen, vnd der Mosckav sey. Darinnen auch die Schwedische Kriege wider den Moschoviter, vnd andere Schwedische vnd Dennemärckische hieher notwendig gehörende Händel mit vermeldet vnd beschrieben werden. Ingleichen von der undeutzschen Völcker in Liffland Sitten vnd Leben, so wol auch der Tarterey, dess Flass Boristhenis, der alten Statt Kyoff gelegenheit, vnd vom warhafften ort dess Exilij Quidiani sehr nützlich vnd lůstig zu lesen. Mit fleiss zusammen gezogen durch — damals Fürstlichen Churländischen Hoffrath, wie auss der Vorrede zuvernemen. Getruckt zu Franckfort am Mayn, In Verlegung Sigmund Feyrabends. Anno 1585. 4r. A—N^{III} iv. 2r. 46 l. m. v. *Jegyzet*: Ugyanez alatt a czim alatt 1586-ban Franckfurt a. M.-ban is kiadatott. (Kr. hg. Cz. k.)

Müller Laurentius — Septentrionalische Historien Oder Warhafft Beschreibung der fůrnembsten Polnischen, Lifflandischen, Moscowiterischen, Schwedischen vnd anderen Geschichten. So sich bey Regierung beeder Königen in Polen *Stephani* vnd *Sigismundi* dess dritten dieses namens, von Anno 1576. biss auff das 1593. Jar zugetragen, In zwey Bücher kurtz verfasst. Deren Erste hie beur durch — damahls F. Churländischen Hoffrath, beschrieben vnd in Druck geben. Das ander aber, sampt einen Appendice vnd continuation dess Ersten, jetzt newlich durch einen Liebhaber der Historien mit grossem fleiss zusammen gezogen worden. Sehr nützlich vnd lustig zu lesen. Amberg Durch Michaeln Forstern. Cum Privilegio. Anno MDXCV. 4r. 200 lap. (Kr. hg. Cz. k.)

Mülleri, Doct. Laurentii — Churländske Secretarii Korte och sanfärdige Beskrifvelse om någre fůrnåmliche och tänckwårdighe saker, Som vi the tre Stormåchtige Konungars och Potentaters, K. *Johan* then III. til Swerighe, K. *Stephani Battori*

til Polen, Theslikes Storförstens *Iwan Wasilie witz* til Muskow Regegementz (*igy*) tidh vthi Swerighe, Polen, Rysland, Lijfland, och Littowen förlupne åre. Gwarvthinnan och Beskriffues om the swenstes Krügh emot Ryssen sampt andre märklighe saker och handlingar, som för närwaranda tijdz tilstand skull till at låsa och wetta åre ganska ryttighe. Vthtolkade och publicerade aff Erico Schrodero. Cum Gratia et Privilegio. Stockholm. Loos Ignatium Meurer. Ayr 1629. 8r. 208 lap. (Kr. hg. Cz. k.)

Milerowe, Pamiętniki — do Panowania *Stefana Batorego*, Krola Polskiego, Wielkiego Księcia Litewskiego, Ruskiego, Pruskiego, Mazowieskiego, Żmujdzkiego, Inflantskiego a Księcia Siedmiogrodzkiego ku pospolitemu pożytkowi na ojezisty język wyložyl J. J. L. Poznań i Trzemeszno. W księgarniach Walentego Stefanskiego. 1840. 8r. 169 lap. (Kr. hg. Cz. k.)

Paprocki Bartosz. — Herby rycerstwa polskiego. (= A lengyel nemesség czimerei). W Krakowie 1584. fol. Ujra kiadta Turowski Kazimir József. Krakko, 1854. 4r. 964, CLXII és 13 ll. Az eredeti kiadás czimlapja belsején Báthory arczképe. Báthorynak ajánlva. (Az újabb kiadás megvan könyvtáramban.)

Piscorevius M. — Ad illustrissimum d. Joannem Zamoiscium r. P. Cancellarium, et exercitt. imp. De Nuptiis Cracouiae Idib. Junij celebratis, — Gratulatio. Cracoviae, In Officina Lazari. Anno Domini: 1583. 4r A—D iv. (Kr. hg. Cz. k.)

Piscorevius Mathaeus — Ad illustrissimum D. Joannem Zamoiscium. r. P. Cancellarium, et exercituum imperatorem. De Nuptijs cum illustriss. Domina D. *Griselide Bathorea*, Transylvaniae nata Principe, Seremissimi Poloniae Regis *Stephani* primi, fratris filia, contractis, Idibusque Junij celebratis, Cracoviae. — Gratulatio. Cracoviae In Officina Lazari, Anno Domini: 1583. 4r. A—Ev iv. (Kr. hg. Cz. k.)

Postulata ordinis ecclesiastici universi in regno Poloniae coram S. M. Regia, ordine Senatorio et Equestri in Comitijs Varseuiens: Generalib: A. D. MDLXXXV. habitis proposita. Posnaniae. In Officina Typographica Joannis Wolrabi. Cum gratia et Privilegio, S. R. M. MDLXXXV. 4r. A—E. iv. — [*Bolognetti* Albert pápai legatus oratiója Varsóban. 1585. Febr. 12.] (Kr. hg. Cz. k.)

Podowski, Hieronymus — Na pogrzebie Stephana wielkiego

krola polskiego etc. Kazanie — W Krakowie, Z Drukarnie Lázár-zowcy, Roku Pańskiego, 1588. 4r. 43 lap. (Kr. hg. Cz. k.)

Raczynskiego, (Edwarda Hr. —) Pamiętniki do historyi *Stefana* króla Polskiego czyli korespondencya tego monarchy, oraz zbiór wydawnich przez niego urzędzeń z rękopismów zebrane i wydane przez —. Warszawa. drukiem N. Glücksberga 1830. 8r. 165 l. (Kr. hg. Cz. k.)

De *Rebus gestis Stephani* I. regis Poloniae magni ducis Lithuaniae etc. contra magnum Moschorum ducem narratio. Edictum regium etc. ad milites (A lengyel czímer, koronás fehér sasban a Báthory czímer). Romae apud haeredes Antonii Bladii impressores camerales MDLXXXII. 4r. 24 lev. *Jegyzet*: Tartalma: Karnkowskinak szóló dedicatio. 2. Vinc. *Catti*: carmen. 3 Edictum regium Svirensse, ex quo causae suscepti in magnum Moscoviae ducem belli cognoscentur (1579. jul. 12. Sviri). 4. Edictum regium de supplicationibus ob captam Polociam. (1579. aug. 31. Polock). 5. Epistola, qua ordines ad regni comitia convocantur. (Vladislaviae 1579. 26. Sept.) 6. Rerum post captam Polociam contra. Moscum gestarum narratio. 7. Commentarius rerum a Stephano rege Poloniae in secunda expeditione adversus magnum Moscorum ducem gestarum Anno 1580. (Koronás lengyel sas a Báthory czímerrel. Gyulai Pál munkája, de hiányzik a dedicatio). A könyv végén ismét a lengyel sas, külön levélen, reptil és zászlót tart. (Kr. hg. Cz. k.)

Recicii Andreae — instigatoris regii v. nob. accusationis in Christophorum *Sborovium* actiones tres. — De fide publica. — De praescriptionibus ante iudicium oppositis. — De criminibus. — Cracoviae. Typis Lazarianis. Anno Domini. 1585. 4r. A—Y iv. (Kr. hg. Cz. k.)

Roselli, Hannibalis —. Oratio funebris fratris — in sepultura *Stephani* I. regis Poloniae serenissimi 1588. Cracoviae ex officina Lazari, a. d. 1590. 4r. 13 l. (Zamojskinak ajánlva.) (Kr. hg. Cz. k.)

Samostrzelicii, Thomae — equitis Poloni oratio ad Gedanenses, qua ostenditur, Gdanen. sine iusta causa bellum nefarium, adversus principem suum regem Poloniae movisse et gerere; beneficia quibus illi a Polonis semper post natos homines, affecti sunt amplissimis, ac vicissim eorum crati (!) animi studium commemorantur: tum summo magistratui inclito regi, non secus quam deo eos

restitisse exponitur : simul, quam tanto suo morbo, afferre salutarem medicinam queant, admonentur. Vive, cura, office, sedulo insta. Posnaniae, Melchior Neringk. Anno Domini MDLXXVII. 4r. A—I^{III} iv. (Kr. hg. Cz. k.)

(*Schützi* Casparis, secretarii Gedanensis). De Commissionis Gedanensis negotio, Libri tres : Bona fide, ab eo qui praesens Commissioni interfuit, Anno MDLXXVIII. conscripti. 4r. A—Y iv. (Kr. hg. Cz. k.)

S.(iemieski) L.(ucyan). Pamiętniki o Samuelu Zborowskim. Zebrane z wspotczesnych dzieł i rękopismów biblioteki kórnickiej przez —. Poznań. Nakładem księgarni Jana Konstantego Żupańskiego. 1844. 8r. XXIII. és 77 lap. (Kr. hg. Cz. k.)

Skrzydylki Władysław — Akta i listy z czasow bezkrólewia po *Walezym* i z czasu *Stefana Batorego*. W Krakowie, w drukarni „Czasu“ w. Kirchmayera. 1868. 8r. 23 l. (Kr. hg. Cz. k.)

Zeitung (Warhaffige Neue —) Welcher massen die Römische Kais. May. vnser Allergnedigster Herr, von den Polnischen Abgesandten in Wien zu einem König in Polen declarirt vnd ausgeschrien worden. Was auch die Türkische Botschafft vor beschehener Wahl daselbsten geworben vnd anbracht : Folgends, wie der Grosfürst aus der Moscau die an jnen abgesandte Türkische Legation, tractirt vnd gehalten. Im Jahr 1576. 4r. 9 l. (Kr. hg. Cz. k.)

Zeitung (Eigentliche warhaffte —) auss Wien, vom drey vnd zwanzigsten Marty dieses 1576. Jars, welcher gestalt der Röm. Keys. Maiest. vnser aller gnegigsten Herren, die Polnische Königliche Waal vberantwort, vnd was sich darunder mit jhrer Keys. Maiest. vnd hinwieder der Polnischen Herren verpflichtung hat zugetragen, wie auch alles auff's stattlichst ergangen, etc. Anno. MDLXXVI. 4r. 6 l. (Kr. hg. Cz. k.)

Zeitung (Neue, warhaffige vnd eigentliche —) auss der hoch vnd weitberhümten Stadt Dantzick, Wie sichs mit jhnen, vnd dem *Batorer*, auss Siben Bürgen, vorlauffen vnd zugetragen. Auch wie sie ihm jn die 6000. Man erlegt, Vnd etlich viel grosser Stuck genommen haben, Welches den 6. tag Octobris geschehen ist, dieses 1577. Jars, wie weiter Bericht folget. — Beneben kurtze vnd summarische Schrifft, in welcher die vnschuldts der Königlichen Stadt Dantzick, bei dieser betrübten

vnd verworrenen Zustande, gegeben (*igy*) der Widersacher ungegründete erdichte Bezüchtigung, kürztlich angezeigt wird. Erstlich gedruckt zu Dantzick, bey Jakob Rhodo. 4r. 6 l. (Kr. hg. Cz. k.) (A végén Báthory válasza Danczkának, Brombergból 1577. okt. 6. németül).

Zeitung (Warhafftige und Eigendliche neue —) aus der hoch und weit berühmbten Stad Dantzick, Wie sichs mit jnen, vnd dem Weyda aus sieben Bürgen, verlauffen vnd zugetragen habe, wie sie jm durch wunderbarliche Anschlege in die funfftzehnen hundert Mann erleget vnd etliche grosse Stück genommen, Welches den 6. Julij geschehen ist, dieses 1577. Jars, wie weiter bericht folget. Sampt Kurtzer Erklerund, Aus wasserley vrsach der zanck vnd Krieg entstehet, mit sampt der Königes verantwortung, Daraus zu sehen, woran der fehl vnd mangel stehet, wie jhr weitter bericht werdet hören etc. Erstlich Bedruckt zu Dantzick bey Jacob Roda, Im 1577 Jahr. 4r. 12 lap. (Kr. hg. Cz. k.)

Zeitung (Warhafftige —) wie vnd wasserley gestalt die Königliche Mayestat zu Polen, u. vnser aller gnedigster Herr, die Vestung *Polotzko* durch Göttliche hülffe eröbert vnd eingenommen den 30. Augusti dieses lauffenden Jahrs MDLXXIX. Erstlichen Gedruckt zu Dantzick, bei Jacobo Rhodo. 4r. 8 lap. (Kr. hg. Cz. k.)

Zeitung (Pollnische —) Summarische und Warhafftige Beschreibung, von jüngster bekriegung vnd eroberung etlicher fürnemer Städt vnd Vestungen, so König : Mayst : zu Polln, u. dem Moscouittischen Tyronnischen Feind, mit sieghaffter hand glücklich aberhalten. — Es werden auch hierin vermelt, die zeit dises ausszugs, die zal vnd vnterschied dess Kriegsvolcks, Dergleichen auch die Nāmen der eroberten Städt, Vestungen vnd Schlösser, Neben ordenlicher anzeig, der gefangnen Moscovischen Fürsten vnd Herren Namen vnd verwaltungen, alles auch was sich sonst in disem Zug jeder zeit begeben, jüngsten sich verlossen, vnd zugetragen. Gedruckt zu Nürnberg, durch Leonhardt Heussler. MDLXXX. 4r. 15 lap. (Kr. hg. Cz. k.)

Zeitung (Persische, Türkische vnd Moscovittische —) Summarische warhafftige Verzeichnuss, wie der grossmechtige Fürst vnd Herr, Ismael Sophi, König in Persia, jetzund abermahls dem

Türkischen Keyser in zweien angriffen, 30,000. Mann zu Ross erschlagen, den grossen Beglierbeg erlegt, 500 beladener Camel in der Flucht erobert, die grosse Vestung Carsa eingerissen, Mustapha vnd Vaniffa Bassa in die flucht getrieben, als dann ort vnd zeit in folgender Beschreibung gemeldet wird. Folget auch ordentliche glaubwürdige Copy, des Schreibens, so di Moscowittischen Kniasch, auss Anregung jres Gross Fürsten, an die Woiwoden der Cron Pold, nach erlittenem schaden gethan vnd zugeschickt. MDLXXX. 4r. 8 l. (Kr. hg. Cz. k.)

Zeitungen (Pollnische und Reussische —) Eigentliche vnd kurtze Beschreibung, etlicher ergangener Kriegsübungen, auch die Belägerung der gawaltigen Reussischen Handelsstatt *Pleskaw*. Neben ordenlicher Verzeichnuss, dess gemachten vnd bestettigten Fridens, zwischen beden Potentaten, als Köng: Maye: in Polen erstes, vnd dem Grossfürsten in der Moscau anders theils, mit onder vnterschiedlicher Vermeldung, der Fridens articul. Dergleichen von Liffendjsehen vñ Türkischen, in newligkeit, verloffenen sachen etliche warhaffte vermeldung vñ anzeigungen, nützlich vnd notwendig zu wissen vnd lesen, alles in kurtz aus Littaw geschriben. MDLXXXII. 4r. 7 lev. (Kr. hg. Cz. k.) — *Három arczképpel*. Az egyik: „Contrafactur dess Moscouittischen Grossfürsten in seinem Fürstlichen Habit.“ (A muszka czár fametszetű arczképe). Másik arczkép: „Obolinscus, der Reussen Obristen in seiner Kriegsrüstung.“ 3-ik arczkép: „Antonius *Possevinus* tregt die versigelten Fridesbrieff.“¹

¹ Nem mulaszthatom el. hogy köszönetet ne mondjak ez alkalommal Marcsek József thurzófalvai tanító úrnak, a ki 1885 nyarán velem egyidőben Krakkóban időzván, e könyvészeti összeállításnál segítségemre volt.